

ס ה ר נ ה ב ר י כ ת א

הַחֲכָם הַיּוֹמִי • ס ה ר נ א ב י ר כ ת א

אלי ברקת, מנכ"ל כל ישראל חברים - אליאנס
חוברת משותפת לכל ישראל חברים ולאתר הלוי"ז העברי

פתח דבר

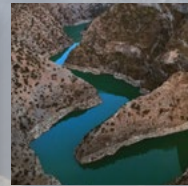
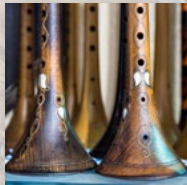
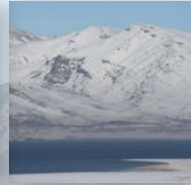
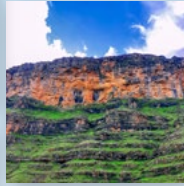
במהלך שנות הגלות, קהילות יהודיות ברחבי העולם, רקמו מסורות ייחודיות סביב מעגל השנה, מתוך רקמת מורשתם הייחודית. 'הלו"ז העברי' - קובעים מועדים לדורות, הוא מיזם חדש להכללת מועדים בעלי משמעות ותוכן יהודיים ממסורת קהילות ישראל, בתוך מעגל השנה הישראלי. באתר ה'לו"ז העברי ניתן להקליק ולקבל מידע רחב על המועדים השונים, לצפות בסרטונים, להוריד חוברת 'סדר חג' ומערכי הפעלה ולימוד, דרכם הועברה המסורת שבעל-פה למסורת שבכתב, כדי שתשמש נחלת הרבים.

'החכם היומי' מבית 'כל ישראל חברים' הוא מאגר מידע על חכמי ישראל בדורות האחרונים ודברי תורתם מתוך המסורת היהודית העשירה של היהודים הספרדים ויהודי ארצות האסלאם, מאגר המידע מהווה תשתית ללימוד יומי בבתי כנסת, קהילות ובתי ספר. יום ועוד יום נאסוף את אבני הזיכרון שהתפזרו, ונבנה לנו ממנו בניין עדי עד. יסודתו בהררי קודש, וראשו מגיע השמימה. ויהי רצון מלפני אלוהי השמיים לקיים לנו את כל חכמי ישראל, קדושים אשר בארץ המה, בכל מקומות מושבותיהם, וזכותם תעמוד לנו בזה ובבא.

חברנו 'הלו"ז העברי' ו'החכם היומי' ללקט אחר הקוצרים, מעט ממסורת יהודי כורדיסטן בחגיגות הסהרנה, ואין אנו אלא כגמדים על כתפי ענקים, ובלא מעשי הראשונים, ראשי 'ארגון יהודי כורדיסטן', ועורכי כתב העת 'התחדשות', שהוציאו לאור העולם מורשת יהודי כורדיסטן, וכל אותם יחידים שהעלו על הכתב אותם סיפורים, שעברו מדור לדור, היינו כמגששים באפילה.

לקטנו בחוברת דברי הסבר, שירים סיפורים סביב חגיגות הסהרנה. לאחר פתח דבר כללי על יהדות כורדיסטן, הבאנו זיכרונות, מראות וריחות מחג האביב כפי שנחוג בכורדיסטן. לאחר מכן הבאנו שלושה מעגלים המאפיינים את החג: מעגל רווקים, מעגל רוקדים ומעגל חכמים, וסוף דבר הכל נשמע כי זה כל האדם.

חג סהרנה מבורך

ברכת ראשי העדה

שמחה גדולה לראות בהתחדשות מנהג יהודי כורדיסטן לחגוג את חג הסהרנה בימי האביב. ומה גם שההתעוררות לחדש מנהג אבותינו, באה לנו מצעירי העדה, ובכך זכינו, לא רק להחזיר העטרה ליושנה, אלא גם שהתקיימה בנו ההבטחה 'כי לא תשכח מפי זרעו'.

מסורת יהודי כורדיסטן, סיפורי המורשת שעברו מדור לדור, זיכרון חכמי הקהילה צדיקים וחסידיים, שזכותם תגן עלינו ועל כל עם ישראל, הם אוצר יקר שהופקד בידינו. קיימנו חובתנו להעלות אותו עמנו לארץ ישראל. אלא שלא די בכך, חובה עלינו להעביר אותו כפיקדון גם לדור הבא, ולהפוך אותו נחלה לכלל עם ישראל.

ברכה על ראשם של כל העושים במלאכה, ובראשם חלי טביבי-ברקת, בת העדה, שעומדת בראש מיזם הלו"ז העברי - קובעים מועדים לדורות.

ואתם קהל קדוש, בני העדה, וכל עם ישראל, הבאים להיכנס עמנו בשערי החג, שימו לבכם, שלא באנו בזה החג רק לרעות בגנים, ולהנות מיופי הטבע והמפגש המשפחתי, אלא גם ללקוט שושנים - ללקט מזקני העדה, ומכל אותם שזוכרים את החג בימי תפארתו, את סיפורי המורשת של עדתנו, ולהשמיעם לאחרים.

סהרנה בריכתא

מרדכי דרוויש

נשיא העדה הכורדית

אמנון אשכנזי

יו"ר הארגון הארצי

של יהודי כורדיסטאן בישראל

וַיָּגֵל אֶת יִשְׂרָאֵל אֲשׁוּרָה וַיָּשֶׁב אֹתָם בְּחֶלֶח וּבְחֶבְרוֹן נָהָר גִּזְזִין וְעָרֵי מְדִי.

(ספר מלכים ב', פרק י"ז, פס' 6)

כורדיסטן ארץ הררית המשתרעת בין רכסי ארמניה והטאורוס, בין אגמי ואן ואורמיה ועד הפרת והחידקל. גשמי נדבות, מעיינות, נחלי איתן, ונהרות, שמקורם בהרים המושלגים מרווים את המדרונות, השופעים בצמחיה ירוקה סבוכה. כורדיסטן, שבעבר היתה מפוצלת תחת השלטון העות'מאני וממלכת פרס, מפוצלת כיום בין תורכיה, פרס ועיראק ובחלקה אף בסוריה.

שפת היהודים בכורדיסטן היא ארמית מדוברת, השגורה גם בפי הנוצרים בכורדיסטן, אך אינה שפתם של המוסלמים הכורדים, ששפתם היא כרמנג'ית.

ראשית קיומה של הקהילה היהודית בכורדיסטן בגלות אשור, בשנת 722 לפני הספירה הנוצרית, אליהם הצטרפו גולי בבל בשנת 586 לפני הספירה, מאז לא פסק היישוב היהודי בכורדיסטן.

בשנת 1146 לספירה הנוצרית, קמה בכורדיסטן תנועה יהודית לעלייה לארץ ישראל, בהנהגת דוד אלראי מהעיר עמאדיה. רבים ראו בו מלך המשיח ואגדות רבות סופרו עליו. הוא קרא לשחרור ירושלים, וארגן צבא יהודי, שעמד בראשו. לבסוף, נרצח בשנתו ותנועתו חוסלה. עם כיבושה של עיראק על ידי העות'מאנים, נחלקת כורדיסטן לשלושה מחוזות, הכפופות לפחה התורכי בבגדאד, אולם מרידות פורצות בזו אחר זו. יהודי כורדיסטן, החשופים למעשי סחיטה ושווד, פונים לעזרת יהודי העולם, ובשנת 1903 מוקם בית הספר הראשון של 'אליאנס': כל ישראל חברים' בכורדיסטן. במקביל, מתחיל גל עלייה ראשון לארץ ישראל, שבמהלכו, בשנת 1927, הוקמו שכונת זיכרון יוסף בירושלים, ובשנת 1931 שכונת זיכרון יעקב.

לאחר קום המדינה, עם עליית יהודי עיראק בשנת 1951, עלתה לארץ גם כל קהילת יהודי כורדיסטן בעיראק. יהודי כורדיסטן הפרסית, נאלצו ללכת ברגל, מרחק של מאות קילומטרים, לטהראן, לקראת עלייתם לארץ ישראל.

בְּקוֹרְדִּיסְטוֹן

בְּאֶרֶץ אֲבוֹתֵי	וְהַיְלָדִים צָחֲקוּ
רָגְעוּ הַמָּתִים	בְּחֶסֶד כָּל
תַּחַת אֱלֹנִים	בְּאֶרֶץ אֲבוֹתֵי
הַחַיִּים שָׁפְעוּ	הִלְכוּ אֱלֹהִים וְאֲנָשִׁים
אֱלָמִים כְּמוֹ הָאוֹר	וְרָגְלֵיהֶם יַחֲפּוֹת
בְּאֶרֶץ אֲבוֹתֵי	וּפְגִיָּהֶם אוֹרִים
שָׁרוּ הַרוּחוֹת בְּכַרְמִים	כִּי הָאֶרֶץ
הַמַּיִם חִיְבוּ בַּמַּעַן	אֲשֶׁר עָלֶיהָ עָמְדוּ
הַנָּשִׁים אֲשֶׁרוּ	אֲדָמַת תּוֹם הָיְתָה
תַּחַת מוֹשֵׁא הַזְּרָדִים	וּדְמָמָה וְאוֹר.

יעקב יעקב, בקורדיסטן, התחדשות, כרך ז, תש"ס, עמ' 94

סהרנה

הסהרנה - החגיגות המסורתיות של יהודי כורדיסטן נחוגו בימי האביב, בחול המועד של פסח או באסרו חג לאחר חג הפסח. כזכר ליציאת מצרים, בני הקהילה היהודית עוזבת את בתיה ומתיישבת, במתחם מחוץ לעיר, לחגיגה הכוללת תפילות מיוחדות, העברת סיפורי מורשת, טקסי שידוכים ואירוסין, הכנסת ספרי תורה, שירה וריקודים.

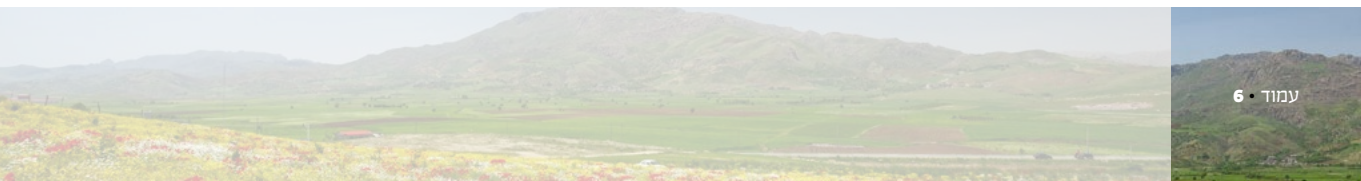
השם סהרנה נגזר מן המילה הערבית 'סייר', שפירושה - סיור, הליכה, טיול; המילה הכורדית 'סיירן' שפירושה - אני רואה; והמילה הארמית 'סהר' - ירח, במשמעות שמחה הנמשכת כל הלילה.

היציאה אל הטבע בתקופת האביב מסמלת התחדשות, ומתיישבת עם המנהג לברך את ברכת האילנות בחודש ניסן: 'שְׁלֹא חָסַר בְּעוֹלָמוֹ כָּלוּם, וּבָרָא בּוֹ בְּרִיּוֹת טוֹבוֹת וְאֵילָנוֹת טוֹבוֹת, לְהָנוֹת בָּהֶם בְּנֵי אָדָם'. הברכה שנאמרת ליד שני אילנות מלבלבים, נועדה להודות על היופי והשפע בעולם.

בזכות אופיו השמח, הצבעוני והאופטימי, הסהרנה יוצר חיבורים אנושיים, ומבסס קשרים חברתיים טובים בין המשפחות השונות באווירה של חגיגה ונופש. כל משפחה בנתה את אוהליה, הכינה את מטעמיה, וחילקה בין שכניה.

לאור המדורות, לימדו זקני העדה דברי מוסר ואגדה מהמסורת היהודית; המגידים סיפרו אגדות עם ומשלים; בחורים ובחורות הכירו בתוך מעגלי הרוקדים, והחלו להירקם שידוכים, ומפגשי המשפחות.

בכורדיסטן, הסהרנה נחגג בחסות ראש השבט הכורדי המקומי, שהקצה שטח התכנסות ודאג לשמירה על היהודים. לאות ידידות, השכנים המוסלמים, דאגו להביא לשטח הסהרנה, אספקת מזון טרייה, ולעיתים אף הקימו שוק קטן.

אכן מציאות היא זאת

הן אֶזְכֹּר פֶּרֶט לִפְרֵט דְּרָבִי אֶל הַנֶּהָר
וְאֶל הַשּׁוּק וְאֶל בֵּית הַקְּבֵרוֹת.
וְאֶזְכֹּר, בְּרוּר וְרָצוֹף, הָאֲרוּעִים וְהַחֲמִים
יְמֵי הַטִּיּוּלִים וְחִמְיָגוֹת הַסֶּהֱרָנָה – הַמְרַנְּנִים
הָרוּוִים בְּנִיחוּחֵי הַטֶּבַע וְהָאֲדָמָה הַלֵּחָה
וְשֶׁל פְּרָחִיָּה וְעֵשְׂבִיָּה
וְכָל הַדָּר הַבְּרִיאָה וּמִתַּת הָאֱלֹהִים
וְאֵת הַלִּינָה בַּשָּׂדוֹת עַל פְּלָגֵי מַיִם
וְחֻמָּה שֶׁל הַמְדוּרָה וּבִשְׁמוֹ שֶׁל הַתָּה הַמְבָשִׁיל
וְאֲשָׁמַע שְׂאוֹן הַתְּפִים וְהַמְּחֹלּוֹת
וְסִלְסוּלֵי הַשִּׁירִים וְהַלְחָנִים הַנוֹגִים
וּמְטַעְמֵי הַשְּׂמֻחּוֹת
כְּמוֹ מִסַּע אֶל אֶרֶץ פְּלָאוֹת

חביב שמעוני, אכן מציאות היא זאת, התחדשות, כך ד, תשמ"א, עמ' 72

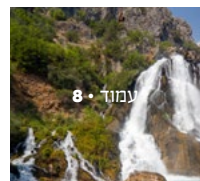

הסהרנה חוזרת לעם

ההתכנסות בחיק הטבע היתה על בסיס משפחתי. כל משפחה הקימה מאהל גדול, ובמרכזו מדורה, שעליה היו שופתים את התה המהביל, ואת סירי הבשר והקובה, ושאר מיני המאכל, שמהם סעדו את ליבם כל בני המשפחה ואורחיהם. חגיגות הסהרנה לוו בשירה בלתי פוסקת ובמחולות שלא חדלו לרגע.

הטבע על שפעת פלגי המים, מרבדי הדשא ופרחי הבר הססגוניים, היו תפאורה מפעימה לחגיגות הללו, שהתקיימו בשמחה ובששון, הבאים מן הלב ומשובבים את הנפש. ועוד אף זאת - הסהרנה היתה גורם מזמן, מאין כמותו להתקשרויות ולשידוכים, והרבה מאוד מקשרי הנישואין, ראשית טוויתם היתה בחגיגות אלו, שהביאו לקירוב לבבות ולאהבת הזולת

יעקב יעקב, הסהרנה חוזרת לעם, התחדשות, כך ז' תש"ס, עמ' 300

מתוקים זיכרונות הילדות הרחוקים

מתוקים זכרונות הילדות הרחוקים
של עיר הולדתי – דהוק
מתוקים, כמו מימי הנער והעשב שעלה
וכמו רשרושי הנער המתגלגל מחליק ומלחף
ושפוליו העמוסים לעיפה עצי הפרא והפרי
וערבים, כמו אנשת המים וההד המהביל עליהם
והריחות המושפרים של הסחה והאדמה הרטבה
של צמחי השדה וניחוח הפרחים והפרקנים
וציוץ הצפורים ומעוף הפרפרים ופזוץ השמש.

חביב שמעוני, מתוקים זיכרונות הילדות, התחדשות, כרך ד, תשמ"א, עמ' 71

אפרין

מרחוק,

מתחת לשערם השמנוני של ההרים
פניך, סחוטות מתוך יכול הנזיתים, נוחותן מן הגבעה,
ירד גשם בין היערות, אני הייתי ירק לחלוטין
עיניך היקרות, ירק הפוגש בכחלים
פניך טהורות יותר משמן זית
תחת מרותה של אנדה קשוחה
בעוד הרי קורמנק מתמרדים.

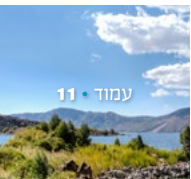
עבדול קאדר מוסה, תרגום מתי שמואלוף

אפרין - אחד משלושת הקנטונים בחבל קורדיסטן הסורית

ביום השמיני הלכו כל היהודים לטראחאן

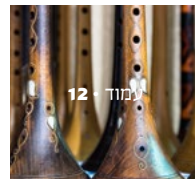
ביום השמיני, שהוא איסרו חג, הלכו כל היהודים לטראחאן. טראחאן היה ליד הנהר, והיה בו הרבה עצים וגם דשא טבעי. כל היהודים מכל הכפרים, היו מתאספים בטראחאן, אוכלים ושותים ביחד, רוקדים ושרים. גם הגויים היו באים להשתתף בשמחת היהודים, והחג הזה נקרא סיירנה. סיירנה בכורדית זה שמחה, וזה מקור השם סיירנה.

מיכאל דוד, מורשת יהדות כורדיסטן, סיפורים מבית אבא, עמ' 19

מעגל רווקים

נהגו שהרווקים והרווקות, המיועדים להינשא, באים אל מתחם הסהרנה מצד מקור המים, וכל יתר המשפחה מצד החורשה. והמים הם סימן ברכה והצלחה, שאכן יעלה זיווגם יפה. ומברכים לרווקים: אוֹחֵי'ת שְׂתָא גַל אַרְבָּא אַקְלֵי אֲדִיתוֹן - יהי רצון שבשנה הבאה תבוא בארבע רגליים, ומכוונים למדרש אגדה: 'זכר ונקבה ברא אותם', שנבראו מחוברים זה לזה, 'ודבק באשתו והיו לבשר אחד'. ומברכים לרווקות: בְּח'תָא שְׁפָרְתָא מְרִי הֵיסְטָא, אֱלֹהָא כֹּלֵא גוֹרָא שְׁפִירָא גַל דּוֹלְתָא, יְלוֹשׁ שְׁפִירָי כְּוִינִי - אישה טובה ומכובדת, ה' ייתן לה בעל טוב ועשיר, וגם ילדיה יהיו טובים, ומכוונים ליום חתונתה, שירקדו לפניה ויאמרו לה: 'כלה נאה וחסודה'. ולאותה אחת, היפה בנשים מוסיפים: אַח'צִי גֶן אֵילָא שְׁקוּ דְהִיל שְׁמִי - היא כל כך נאה אור פניה מאיר לשמים. בחגיגות הסהרנה, נהגו לשיר גם את קסדת שמשון ודלילה, שבחוברת זו, הבאנו ארבעה בתים מתוכה. קסדת שמשון ודלילה, המספרת את סיפור אהבתו של שמשון לדלילה ואת סופו המר מהווה תמרור אזהרה לרווקים הצעירים, ומהדהדת את שבועתו של אליעזר לאברהם: 'דְּלָא תִסָּב אֶתְתָא לְבְרִי מִבְּנֵי כְּנַעֲנָי דְּאֵנָא יְתִיב בִּינְיָהוֹן - לא תיקח אישה לבני, מבנות הכנעני, אשר אנוכי יושב בקרבו'. בין סיפורי העם, שסיפרו המגידים, סופרה גם 'אגדת נימו' על אהבה אסורה בין נער לנערה משני שבטים יריבים. בין שנימו היתה יהודיה ובין שלא, המסר הוא למצוא זיווג מתוך השבט שלך.

כאשר תבואי אלי בסנדליך

כְּאֲשֶׁר תְּבוֹאִי אֵלַי בְּסַנְדְּלֶיךָ
אֶכְתֹּב שְׁמוֹךְ עַל כָּל הָעֵלִים
עֵנֶק לְצוּאֵרֵי עוֹלָם
כְּאֲשֶׁר תְּבוֹאִי אֵלַי בְּאוֹר עֵינֶיךָ
אֶכְתֹּב שְׁמוֹךְ עַל כָּל הָאֲבָנִים
לְתַתָּם גְּלַעְדִּים גְּלַעְדִּים
צִיּוֹנִי לְכַתֵּךְ עַמִּי שְׁפִי
כְּאֲשֶׁר תְּבוֹאִי אֵלַי בְּעֶרְמַת גּוֹפֶךְ
אֶכְתֹּב שְׁמִי עַל רֹמ"ח אֶבְרִיךְ וְשֵׁם"ה
גִּידֶיךָ
לְתַחֲוֹם חֲיִיךָ שְׂבִינֶךָ לְבִינִי
וְהַעֲצִים יִמְירוּ דָתָם

יעקב יעקב, כאשר תבואי אלי בסנדלייך, התחדשות, כרך ז, תש"ס, עמ' 376

קצעת שמשון ודלילא

כּוּשְׁלָה שְׁמִשׁוֹן לְתַמְנָתָא

כְּזִילָה תַמָּא כּא בְּרַתָּא

מֶרְהָ: גְּבִינָה שְׁקֻלָּנָה טְאֵלִי לְבִכְתָּא

הוּי הוּי תַא גְּבַרְתַּיִשְׁרָאֵל

מֶרְו טָלָה בְּבַה וַיְמָה:

מִגְבִּילוֹךְ כּא בְּרַתָּא מִן בְּנִסִּית הַזֵּאִי

טַמְהָא בְּשִׁקְלִיתֶן בִּכְתָּא מִן פִּלְשְׁתִּי

חֶרְמִי לוֹ טְלִינִי בִּכְתָּסָא נֹכְרִי

יִסְקָלָה וְתַא בְּבַה וַיְמָה מוּחְפִּילָה

דִּיד כּא בְּרַתָּא תַא גִּיאַנָה כְּזִילָה

בְּבַה וַיְמָה מֶרְו טָלָה:

אוּהָא שׁוּלָא טְלִינִי חֶרְמָא לָהּ

מֶרְהָ שְׁמִשׁוֹן:

אִידָא בְּרַתָּא אָנָא גְּמוּחִיפִינָה

חֶסֶן דִּידָה בְּאִינִי אָנָא גְּבִינָה

מוּחֻוּבָה דִּידָה גּוֹ לְבִי בְּדַרְיָנָה

אִידָא אֶל גִּיאַנִי מְבַרְכִינָה

קצעת שמשון ודלילא מתוך י. ריבלין 'שירת יהודי התרגום', התחדשות, כרך ז, תש"ס, עמ' 229

ויאמרו לו אביו ואמו:
בחר לך נערה מבנות היהודים
מדוע תקח אשה מבנות פלשתים
אסורות לנו נשים נוכריות

ויאמר שמשון:
בנערה זאת אני חפץ
מצאה חן בעיני
את אהבתה בלבי אצפינה
את זאת לעצמי אברכנה

וירד שמשון תמנתה
וימצא שם נערה אחת
ויאמר: חפץ אני לשאתה לאשה
הוי הוי לגבור ישראל

ויעל לאביו ולאמו לספר
שנערה אחת לעצמו מצא
ויאמרו לו אביו ואמו:
מעשה זה אסור הוא לנו

מסורת יהודי כורדיסטן נשתמרה בעל פה במשך דורות בפי החכמים. סיפורי המקרא, מדרשים ואגדות חז"ל, שנוסחו בחריזה כמסכת סיפורית בשפה הארמית, סופרו והושרו בימי מועד וחג. חלק מיצירות אלו, כונסו בספרו של פרופ' יוסף-יואל ריבלין 'שירת יהודי התרגום'.

אגדת נימו (זאכו)

למרגלות מפלי המים, מפסגות ההרים, מרהיבי מראה ושובי עיניים, במרחק מה מהעיר זאכו, משטח ירוק רחב ידיים, וחצוי ע"י נהר לשניים, על שתי גדותיו מצפון לדרום עומד על תילו גשר קשתית ענק ועתיק יומין, שבשתי זרועותיו חובק את הנהר ממרום אל המעמקים. הגשר נושא שלושה שמות: גשר העבאסיין, גשר נימו וגשר אהבה.

הנהר, ששימש מקור חשוב לחקלאות ולמרעה, נשלט על ידי שני שבטים, השוכנים על שתי גדות הנהר. לימים פרץ סכסוך בין שני השבטים, ונאסר כל מגע ביניהם. המשך קשרי המשפחות, התנהלו חרישית ובסימני ידיים, משני צדי הכפר, בעיקר בתקופת האביב והקיץ, ופחות בתקופת הסתיו והחורף, בשל מזג האוויר הקשה, והשלגים הרבים, שכיסו את פסגות ההרים.

בימי הקיץ, נהגו להשתכשך במימיו הזכים של הנהר, ולכבס את הבגדים של בני הכפר. כל זאת, תחת עיניהם הפקוחה של נציגי השבטים, שמא יופר האיסור. באחד מימי הקיץ, רחצה בנהר, בחורה תמירה ויפת תואר בשם נימו. מבטה נלכד בזוג עיניו של עבאס, נער גבוה וחסון, מבני השבט השני. למרות האיסור המוחלט, מבטם החד, הדליק בליבם את נר האהבה. מפגשי השחייה הלכו ותכפו, והקשר ביניהם התחזק. אולם, השיח האסור, אומנם אילם את לשונם, אבל כרה את אוזניהם, ופקח את עיניהם. בשפת הסימנים תכננו מפגשי לילות לתקופת הסתיו, תוך תקווה, שבקרוב ראשי השבטים ישלימו ביניהם, קשרי השכנות יתחדשו, והזוג הנאהב, נימו ועבאס, יינשאו כדת וכדין.

הגיע הסתיו, ונימו ועבאס החלו להיפגש בלילות, מוסתרים בתוך תעלת הגשר, הנטושים ממעבר אדם ובהמה. אולם כשם שאי אפשר לכסות את השמש בכף יד, כך הנסתר עתיד להתגלות. שמועות פשטו באזור, והחלו התלחשויות על מפגשי האהבה האסורה.

החורף הקריר גירש את הסתיו הפושר, אך דל היה כוחו, מלהרחיק את נימו מעבאס. בלילה סגרירי אחד, בקור מקפיא עצמות, נלכדו הזוג בידי מארב, שהם מכותרים משני צדי תעלת הגשר.

נימו ועבאס החליטו לקפוץ אל תוך הנהר, דרך האשנב בתעלת הגשר. הראשונה, השתלשלה נימו. זרועה הימנית כפותה בידו הימנית של עבאס, אולם הקור העז, הרפה את אחיזתו של עבאס, וזרועה של נימו נשמטה מידו. בידו נשארו זוג צמידיה, שנשלפו מידה, והיא נפלה ישר אל תוך הנהר. עבאס הניח את זוג צמידיה על אדן האשנב, וקפץ אף הוא אל תוך הנהר.

עוצמת הגלים בנהר הגואה, ניפצו את גופותיהם אל תוך הסלעים. דמם התערבב במים הסוערים, וחלקי גופם שימשו טרף לנשרים.

צמידיה של נימו שנותרו באדן האשנב, הצמיחו במשך השנים שני עיגולים של צמחי רקפות בצבעי כחול לבן וורוד. סיפורם, הפך מקור השראה לזוגות אוהבים, והשטח הירוק סביב 'גשר נימו' הפך מוקד משיכה לזוגות אוהבים.

זכי לוי, אגדת נימו, התחדשות, כרך ז' תש"ס, עמ' 252

מעגל רוקדים

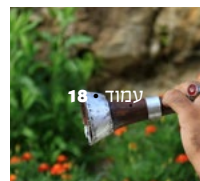
אפשר להבחין בשני סוגים בסיסיים של סגנון הריקוד הכורדי: אחד - איטי וכבד עם הדגשת המשקל כלפי האדמה, והאחר - מהיר, קפיצי וקליל. בכל הריקודים עמידת הייסוד היא בפיסוק רגליים, ברכיים גמישות, גו מוצק, אחיזות ידיים מגוונות, והרבה הנפות ידיים. האחיזות יכולות להמשך לאורך כל הריקוד או להשתנות במהלכו, אחיזת זרועות צפופה או אחיזת כתפיים רחבה, מאחורי גבם של הרוקדים או לצדיהם. לכל ריקוד, יש יחידה ריקודית קבועה, הבנויה על מספר צעדים קבוע, החוזרים על עצמם בדינמיקה ובאנרגיות משתנות.

הליווי המוסיקלי מבוסס בעיקר על נגינה בזורנה - כלי נשיפה, שצליליו דומים לאבוב ולחמת חלילים, ובתוף הענק - הדהולה, שעליו מקישים בשני מקלות, אחד עבה והשני דק. לעיתים, הריקודים מלווים בשירתם של הרוקדים כשערת מענה, מעין דו-שיח בין שתי קבוצות או בין סולן לקבוצה.

אילה גורן קדמן, על המחול הקורדי, התחדשות, כרך ז, תש"ס, עמ' 270.

שבע אחיות

להקת 'שבע אחיות', הוקמה בשנת 1971 במעוז ציון ע"י גורית קדמן ושבעה זוגות נשואים מיוצאי זאכו. הקבוצה התאימה את הריקודיים הכורדיים המסורתיים להופעה על במה בעזרת כוריאוגרפיה של להקת מחול, והופיעה ברחבי הארץ ובפסטיבלי מחול בעולם. שם הלהקה נבחר על שם שבעת הסיבובים החדים בכביש הישן לקסטל. בשנת 1973 זכתה גורית קדמן בפרס יקירת העדה הקורדית בחגיגות הסהרנה בזכריה יחד עם דוד בן גוריון. בשנת 1977 יצאה לאור 'חמישה ריקודים כורדיים'. חוברת שחיברה גורית קדמן על בסיס פעילות להקת 'שבע אחיות'. מאז הוקמו כמה וכמה להקות מחול כורדיות כמו להקת גוננים וצעירי כורדיסטן.

שִׁמְחָה קוֹרְדִית

הָכּוּ בִּ"דְהוּלָּה" הָכּוּ שִׁמְחָה
שִׁפְעַת נְגוּנִים הָכּוּ הָכּוּ
שִׁאָּגוּ בִּ"זוֹרְנָה" אֲדוֹנוֹת גִּיל
סֶלְסוּלֵי עֲרָגָה מִתְּיַסָּרֶת
דֶּרֶךְ וּמִשְׁעוֹל וְכֶרֶם נִעְזֵב
וּבְתֵי טִין נִגְנוּ נִגְנוּ
מִזְעִינוֹת מִפְּסִיסִים נִגְנוּ נִגְנוּ

צָחוֹת עֵינַיִם וְתָם לֵב
נִגְנוּ לְאֵם נִגְנוּ לְאִשָּׁר
וְיוֹנָה לְבָנָה עָלֵי אַחֹר
הָרִי קֶרְדִּיסָטָן
שִׁמְחָה בְּתוֹכִי
הִפְרִיחוּ בִּי
שִׁנִּית

יעקב יעקב, שמחה קורדית, התחדשות, כרך ז, תש"ס, עמ' 260

מעגל חכמים

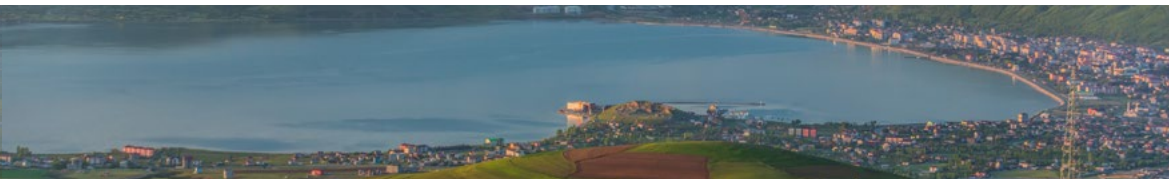
חכם אברהם אהרן מנחם (1890-1980) נולד בכפר שיכנא בכורדיסטן העיראקית. למד בעיר מוסול אצל חכם ראובן ברזאני. ב-1909 הוסמך לרב, והיה משמש בקודש, ומסובב בין הכפרים. לאחר מכן שמש רב העיר עקרא, והקים ישיבה בביתו. ב-1951 עלה לארץ ישראל. נפטר ביום ט' תשרי.

חכם סלימון ברזאני (נפטר ב-1961) נולד בעיר מוסול, ולמד ב'מדרש בית זליכה' בבגדאד. ב-1924 מונה ל'חכם באשי' של מוסול וסביבותיה. ב-1951 עלה לארץ ישראל, ושימש רב מעברת טירת כרמל. נפטר ביום כ"ט בתשרי.

חכם יצחק בראשי (1923-1994) נולד בכפר בראשי שבכורדיסטן העיראקית. ב-1929 עלה לארץ ישראל. ב-1948 שימש רב שכונת 'מחנה יעקב' בנתניה. בשנת 1973 ייסד עם חכם יצחק עמדי את המרכז הרוחני ליהודי כורדיסטן. נכדו הוציא לאור את חיבורו 'באר יצחק'. נפטר ביום כ"ד כסלו.

חכם אליהו מועלם (1922-2002) נולד בעיר זאכו בכורדיסטן העיראקית. שימש חזן בית הכנסת הגדול. ב-1951 עלה לארץ ישראל, וקבע מושבו ב'מעוז ציון'. היה ממקימי בית הספר הראשון ביישוב, והיה בין מוריו. שימש יו"ר המועצה הדתית, והיה ממקימי בית הכנסת 'שערי זכות'. נפטר ביום כ"ט כסלו.

חכם יצחק עמדי (1926-2017) נולד בעיר עמדיה שבכורדיסטן העיראקית. ב-1936 עלה לארץ ישראל. ב-1947 שימש רב מושב 'עין העמק', וב-1951 החל לשמש בקודש במעברת הקסטל. ב-1973 ייסד עם חכם יצחק בראשי את 'המרכז הרוחני ליהודי כורדיסטן', ושימש מנהל בית הספר אריאל. נפטר ביום ג' טבת.

חכם שבתאי עלוואן (1874-1941) נולד בזאכו בכורדיסטן העיראקית. ב1894 החל ללמד בתלמוד תורה, ושימש כדיין. ב1935 עלה לארץ ישראל. בנו חכם חביב עלוואן, הקים לזכרו את בית המדרש 'באר שבע' בשכונת 'זיכרון יוסף'. נפטר ביום כ"ז טבת.

חכם יצחק נח (1888-1962) נולד בבחרכה בכורדיסטן. ב1907 הוסמך לרבנות, וב1918 שימש רב העיר ארביל ואב בית הדין. ב1927 שימש רב כוי סנג'ק, וב1924 רב העיר סולימניה. ב1951 עלה לארץ ישראל ושימש רב מעברת יוחנן. ב1954 שימש רב מושב אלקוש. נפטר ביום י"ד שבט.

חכם שמואל אדוני ברזאני (1560-1643) נולד בברזאן בכורדיסטן. יסד ישיבה גדולה במוסול. שימש רב העיר עקרא, ולאחר מכן רב העיר עמדייה. בתו מכונה התנאית אסנת, עמדה בראש הישיבה, שהקים אביה, לאחר שנפטר בעלה. חיבוריו נדפסו בספר 'אבני זיכרון'. נפטר ביום כ"ג שבט.

חכם זכריה בראשי (1900-2017) נולד בכפר בראשי שבכורדיסטן העיראקית. ב1936 עלה לארץ ישראל ועסק בבניין הארץ. ב1950 עסק בחינוך בעיריית ירושלים. מהמוציאים של כתב העת 'התחדשות'. נפטר ביום ח' אדר.

חכם נחום אילו (1902-2000) נולד בזאכו בכורדיסטן. נמנע מלהתפרנס מן הרבנות. שימש מוהל ושוחט, ואת דמי השחיטה היה מוסר לצדקה. ב1951 עלה לארץ ישראל, והשתקע בשכונת 'זיכרון יוסף' בירושלים. נפטר ביום י"א ניסן.

חכם יעקב אחיה השילוני (1893-1982) נולד בצ'לא על גבול תורכיה. עבר לעיר עמדיה, משם למוסול, זאכו, ובגדאד. לבסוף עלה לארץ ישראל, התיישב ב'זיכרון יוסף' בירושלים, והיה ממקימי ישיבת 'אמת ליעקב'. נפטר ביום י"ז ניסן.

חכם שבתאי בן חיים (1920-2011) נולד בכפר יֶבֶר בכורדיסטן העיראקית. תלמידו של חכם סלימון ברזאני בעיר מוסול. שימש דיין ורב העיר עקרא. ב1951 עלה לארץ ישראל. ב1955 שימש רב היישוב 'מנוחה'. נפטר ביום ו' אייר.

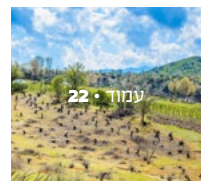
חכם שלום שמעוני (1884-1977) נולד בדוהוק בכורדיסטן העיראקית. שימש רב העיר דוהוק, וחכם באשי של כל המחוז. ב1936 עלה לארץ ישראל, התיישב בשכונת הכורדים, ושימש רב של כלל העדה. נפטר ביום כ"ו אייר.

חכם שמואל ברוך (1898-1994) נולד בזאכו בכורדיסטן. ב1916 שימש רב העיר זאכו ואב בית הדין. ב1925 עלה לארץ ישראל, והיה ממייסדי שכונת 'זיכרון יוסף' בירושלים. ב1930 הקים את 'ועד העדה הכורדית' וייסד את החברה קדישא לעדה הכורדית. חיבורו 'טעמי המצוות'. נפטר בכ"ח אייר.

חכם שמואל ברוכים (1889-1967) נולד בעיר בוכאן בכורדיסטן הפרסית. ב1907 עבר לעיר סקז, שימש ברבנות בעיר סולימניה, ולאחר מכן שימש רב ראשי בעיר סאקז. ב1950 עלה לארץ ישראל. נפטר ביום כ"ז תמוז.

חכם עלוואן שמעון אבידני (1881-1981) נולד בכפר נרווא בכורדיסטן העיראקית. מונה לאב בית הדין בעיר עמדייה. ב1933 עלה לארץ ישראל. שימש רב בית הכסת 'הנביא יחזקאל' בשכונת 'זיכרון יוסף' בירושלים. חיבר את הספר 'מעשה הגדולים' ופרוש לספר הזוהר 'קרבנין ועלוון'. נפטר ביום כ"ט תמוז.

חכם אברהם חכם (1882-1979) נולד בסננדג' בכורדיסטן הפרסית. ב1912 מונה רב העיר כרמנשאה. ב1936 עלה לארץ ישראל. ב1946 מונה רב המושב בית חנן. שימש רב עדת האורפלים בראשון לציון. הקים את בית הכנסת 'תפארת ירושלים' ואת ישיבת 'מגן אברהם' בירושלים. נפטר ביום ד' אלול.

טוב מעט לצדיק - מקצת ממוסר חכמים

מי שהוא שלם באיבריו - אם רואה סגי נהור, ואוחז בידו, ומעבירו על הפתחים, וממקום סכנה, או חיגר ומרחם עליו, ואוחז בידו, אזי גם זוכים זה בזה כמו בעניין יששכר וזבולון.

חכם אברהם חכם, ספר יזרעאלי, עמ' פז, ירושלים תשכ"ה (1965)

אות חי"ת - אות חית היא רמוזה על האחדות שכל זמן שיש אחדות ואהבה בין ישראל, שאוהבים זה לזה, עושים חיבור וייחוד בעולמות העליונים ויהיה שלום בכל העולם. כי כן צורת ח' כזה שכתובים הסופרים הם אותיות ו' ז' בגימטרייה - אחד.

חכם משה חרידי, ויבחר משה אות ח', עמ' קכו, ירושלים, תשמ"ה (1985)

'ורחמיו על כל מעשיו' כתוב, ואפילו על הדגים מתחת לים, ועד עוף השמיים גברו רחמיו, לא כל שכן על בן אדם אשר הוא בצלם אלוהים ודמותו.

חכם עלזאן שמעון אבידני, מעשה הגדולים, בראשית, וירא, עמ' רנה. ירושלים, תשל"ח (1978)

באמת יכוון שהוא אוהב כל אחד ואחד מישראל, וזה סנגוריה גדולה למעלה, ומועלת מאוד לקבלת התפילות.

חכם שבתאי בן חיים, מתוך סיכומי שיעוריו (כת"י), שלו שבתאי

אמר הקדוש ברוך הוא: בשעה שישראל נאספים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, ושומעים הגדה מפי חכם, אני מתעלה בעולמי.

כן יהי רצון מלפני אלוהי השמים, לקיים ולהשאיר לנו את כל החכמים מחכמי ישראל. וכן לקיים ולהשאיר לנו מכל אותם המורים תורה בישראל. וכל אותם המרבים תורה בישראל. וכל אותם שדורשים ומודיעים דברי תורה לישראל. וכן לקיים ולהשאיר לנו כל אותם שאוהבים לתורה ואוהבים לשמוע דברי תורה ומטים אוזניהם לשמוע דבר ה' ולבם לעשות דבר ה'. להאריך לנו שנותיהם וחייהם לטובה, הם ובניהם ונשיהם בכל מקומות מושבותיהם ואמרו אמן.

וכן יהי רצון מלפני אלוהי השמים, לקיים ולהשאיר לנו כל הצדיקים שיש בתוך הקהל. וכל שמועילים לציבור. וכל הנכנסים בצרת הציבור. וכל המשתדלים בצרכי הציבור באמת ובר לבב. להאריך לנו שנותיהם וחייהם לטובה ואמרו אמן.

וכן יהי רצון מלפני אלוהי השמים, לקיים ולהשאיר לנו כל אותם הנדיבים וטובי העין והרחמנים שיש בקהל. והמחזיקים ביד התורה וביד לומדיה. והמתעסקים בצרכי המדרש. וכל המשתדלים להעמיד תורה בישראל. ולהאריך לנו שנותיהם לטובה ואמרו אמן.

וכן יהי רצון מלפני אלוהי השמים, לקיים ולהשאיר לנו כל אותם הזרזים וכל יראי ה' המשגיחים על תיקון בית המדרש. וכל המתעסקים בצרכי בית הכנסת. וכל המשתדלים להעמיד תורה בישראל. ולהאריך לנו שנותיהם לטובה ואמרו אמן.

חכם שמואל אדוני, ספר אבני זיכרון, תיקון ראש חודש, עמ' קפט, ביתר עלית, תשס"ג (2003)

תפסיר עשרת הדברות

א

בְּשַׁעַת סִילִי הַקֶּבֶ"ה לְהֵינָא תוֹרָה תֵּא קוּמִי יִשְׂרָאֵל מְרִי תֵּא מוֹשֶׁה: סֵא מוֹשְׁדֶרְנוֹךְ בְּסֵל יִשְׂרָאֵל מֵאֵל טָאֵלוּ אִכְתָּנוֹ: כְּזִילִיכֹן בְּיֵאִיתָנוּ מֵא אֹדְלִי לְמִצְרִיָּא לְבָרְקוֹל אִינִיכֹן

בשעה שבא הקב"ה לתת תורה לעמו ישראל אמר למשה: בוא אשלחך אצל ישראל, אמור אליהם: אתם ראיתם, יודעים אתם את אשר עשיתי למצרים לעיניכם.

ה

אִלִּיכֹן יִמָּא לְתָרִי אִסֵּר כּוֹלֵנִי סְלִמְלִי אֵלִית מֵאֵל דּוּחֹן טָאֵלוֹכֹן הֹלִי בְּסֵר הָאֵדְךָ לֹבְלִי אֵלוֹכֹן גּוֹ בְּרִיָּא אַרְבִּי שְׁנֵי דּוֹבְרִילִי מֵאִי טָאֵלוֹכֹן גּוֹ קְטֵרָא מוֹפְקְלִי לְכִמָּא מְנַת שְׁמִי טָלוֹכֹן מוֹבְשְׁלִי

לכם את הים לשנים-עשר שבילים בקעתי, את הונם לכם נתתי. אחרי כן הובלתי אתכם במדבר ארבעים שנה, כלכלתי. מים לכם תוך הסלע הוצאתי. לחם מן השמים לכם הורדתי.

ח

אִכְתָּנוּ לֹא שׁוֹקִיתוֹלִי אֵנָּא לֹא שׁוֹקִינִיכֹן אֵנָּא נֶאֱסֵן מְנַת גִּיבִיכֹן סִפְכֵּאֲתֵר טָלֵהָא בְּאִבּוֹאִסִּיכֹן אֵנָּא הָר פֶּאֶן מְנוֹכֹן אֵנָּא בְּגִינָא יְרוּשְׁלִים אֶרְאִכֹן

אתם לא תעזבוני, אני לא אעזבכם, אני אלחם לכם, בזכותם שלושת אבותיכם. אני היה אהיה עמכם. אבנה את ירושלים עירכם.

פירוש עשרת הדיברות בארמית, בתוך פרופ' יוסף יואל ריבלין, שירת יהודי התרגום, בתים א, ה, ח

סוף דבר

סותכלה וסוואנה - שתי אחיות

היה היו שתי אחיות, שם האחת יסודית ושם השנייה רגעית. יסודית הייתה ילדה רצינית ואחראית, צייתה תמיד לאימה, לאביה ולקרובים המבוגרים ממנה. היא אהבה ללמוד הכל ולדעת הרבה, וכל פעם בהיתקלה בדבר שהתקשתה להבינו, ניגשה לאימה או לאביה ושאלה: אימא, איך עושים זאת? אבא, חפץ זה מהו ואיך עושים אותו, וממה עושים אותו, ומי עושה זאת, ולמה, ומדוע?

ויסודית קיבלה תשובות ברורות ויסודיות. היא שמרה אותן בזיכרונה והגתה בהן תמיד. כולם היו אומרים שיסודית יודעת הכל, יסודית ילדה אחראית, יסודית ילדה טובה. אם הטילו על יסודית משימה כלשהי, היא ביצעה אותה תמיד על הצד הטוב ביותר; אם הטילו עליה שליחות, הלכה יסודית ומילאה את שליחותה בדיוקנות ולשביעות רצון כולם, וכולם אהבו את יסודית.

רגעית הייתה שונה מאחותה תכלית שינוי. היא הייתה ילדה בלתי אחראית, פזיזה, רשלנית, חסרת משמעת, סרבנית ועקשנית כפרד. אם ביקשו ממנה להביא דבר מה, ענתה שאינה יודעת; אם שלחו אותה למקום כלשהו, לחנות או אל קרובים, להביא מצרך כלשהו, הייתה הולכת ולא שבה, ומששבה - לאחר שעה ארוכה - בידיים ריקות שבה. ואם שאלוה על אותו מצרך היכן הוא, הייתה מעמידה פנים כאילו איש כלל לא ביקש ממנה דבר. אם ביקשה ממנה אימה אי פעם להדיח כלים או לשטוף כוס או צלחת, בהכרח הייתה שוברת דבר מה. בקיצור, הילדה רגעית הייתה ילדה שטחית במעשיה ורכרוכית בהליכותיה, ועל כן לא היו מטילים עליה כל תפקיד, כי כולם אמרו שאמר שלמה המלך במשליו: כחומץ לשיניים וכעשן לעיניים, כן העצל לשולחיו. זו הייתה רגעית.

גלגל הזמן סבב ושתי האחיות, יסודית ורגעית, נותרו יתומות, ללא אב ואם וללא מפרנס. הן נאלצו למצוא את מחייתן במכירת המיטלטלין, כלי הבית וחפצי החן שהותירו להן הוריהן. לבסוף גם זה לא הספיק למחייתן, עד אשר יום אחד מכרו גם את ביתן ואת אדמתן, ונאלצו להגר למקום אחר אשר בו לא הכיר אותן איש.

המעמסה והטורח ורוב התלאות והאחריות נפלו כולם על כתפי האחות הצעירה, יסודית. נדודיהן נמשכו חודשים ארוכים עד אשר הגיעו למקום אחד בראש גבעה יפה ומוריקה, מלאה עצי פרי לרוב מכל המינים, ולרגלי אותה גבעה - עמק פורה, ברוך אלוהים, זרוע חיטה, תירס, סלק-סוכר וכל מיני תבואה אחרים. האחיות מצאו עבודה אצל בעלי האדמות, אך מקום מגורים לא ניתן להן. היו נאלצות לישון בלילה תחת אילן עבות ומוצל, והיו מתכסות בסחבות שהביאו איתן מעיר מולדתן.

יום אחד ישבו שתי האחיות לבדן תחת העץ. אמרה יסודית לרגעית: הבה, אחות יקירה, נבנה לנו בית מגורים, בטרם יבואו ימי החורף הקרים ולא נמצא קורת גג לראשינו לחסות בצילה מפני הגשמים. ענתה רגעית ואמרה: אני לא אגור איתך, לכן לא אכפת לי היכן תגורי ואיזה "ארמון" בדעתך לבנות לעצמך. לא ארמון בדעתי לבנות, ענתה לה יסודית, נקים לנו ארבעה קירות מאבנים וניצוק עליהם גג. הנה, ראי, אבנים לרוב בסביבה, צריך רק לטרוח מעט כדי לאסוף אותן. בואי, אחותי, עזרי לי ויחד נקים את החדר! הה, הה, צחקה רגעית, את באמת מתיימרת לבנות לך בית! הו, בואו וראו! לבנאית הפכה אחותי הקטנה! הבה ונראה, אפוא, בנאית צעירה, הכיצד תבני את ארמוןך!

התחננה יסודית ואמרה: אל נא, אחות יקרה, אל נא תזלזלי בכוחותינו. שתינו נוכל לעשות הכל אם רק רצון יש לנו, כמו שאומרים: טובים השניים מן האחד. והלא שמעת אומרים שאין דבר העומד בפני הרצון! רגעית המשיכה לצחוק ולזלזל בדבר אחותה יסודית ואמרה: לעת עתה, איני צריכה אלא לקורת גג בלבד, לסככה שתצל על ראשי מפני השמש היוקדת.

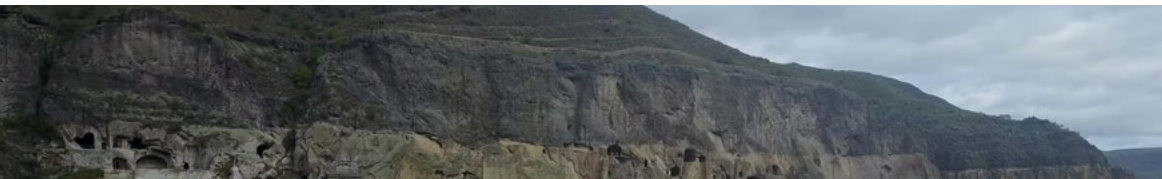

ענפים רבים בסביבה, ובין רגע אוכל להקים לי סוכה, ולמה לי לדאוג לחורף שלך, זה שאת מייראת אותי מפניו השכם והערב, שברקים וסופות וסערות הוא טומן בחובו? היה זה בשלהי האביב היפה, עוד השדות מוריקים ומכוסים שלל פרחים - כלניות, סיגליות ופרחי הפרג היפים, המעטרים את הגבעה ואת סביבתה כמרבד שובה לב. הנוף היה משכר והיה נוסף על הכל שלוה ורוגע אשר עקרו מלב כל דאגה או עקה. שירת הציפורים - ציפורי שיר ובעלי כנף למיניהם - הרדימה את החושים והעתיקה את המאזין לעולם נסוך חלומות נעימים.

אך יסודית לא נתפתתה לנפלאות הטבע, ותמיד ניקרה בליבה הדאגה ליום המחר. מה יילד המחר? אך כל השתדלויותיה אצל אחותה רגעית, כי תקים יחד איתה בית לימות הקרה, לא הועילו.

והנה יום אחד הקימה רגעית לעצמה, תוך שעה קלה, סוכה: ארבעה מוטות תקועים ברפיון בקרקע, ועליהם מספר ענפים ירוקים; סוכה אשר סוככת על הראש, וטוב לשבת בצילה בשעות הצהריים הלוהטות.

הימים ימי סיון, תחילת הקיץ. מיום ליום הולך החום וגובר, והשרב מעלף ומרפה ידיים. יסודית מאמצת את כוחותיה הדלים לאסוף אבנים. מרימה את שניתן להרים, מגלגלת את שניתן לגלגל וגוררת את שניתן לגרור. רגעית רואה ולועגת, ביושבה בעונג בצל הסוכה אשר לא תמירנה בטירת מלכים. ובגבור החום, והשמש הלוהטת מעלפת את יסודית והזיעה שוטפת את גופה הרך, והיא סרה לסוכתה של רגעית לבקש מעט צל ולפוש מעט, דוחה אותה אחותה רגעית, ולא תרשה לה, ומגרשתה לאמור: לכי, היכנסי לארמונך, ולמה לך לבוא לסוכתי העלובה, הרי את כדרכך אינך מסתפקת בדברים פשוטים; לך דרוש משהו חזק ויסודי וטוב יותר, את הלא מתיימרת להיות בנאית! לכי מפה, אחותי החכמה. הנה עצי יער לרוב, גם שם ישרור הצל, והיא מצביעה על אילנות מרוחקים ומוסיפה: מדוע תבואי דווקא לסוכה העלובה שהקמתי בעצם ידי ובעמל רב שעה שאת אפילו אצבע אחת לא נקפת?

הכזה הוא רצונך - ליהנות מן המוכן? לא ולא, אחותי, לא ארשה לך לנצל אותי. לכי, בני לך את ארמונך והשאירי אותי בסוכתי, זו שאינה יאה לספק את רצונך.

יסודית הייתה סופגת את העלבון הצורב של אחותה והייתה שותקת, ולפעמים הייתה נמלטת אל מורדות הגבעה, ושם, רחוק מעיני אחותה ומשבט לשונה, הייתה מתייפחת בבכי מר וקוברת את עלבונה עמוק בליבה.

העמל המפרך, החום הלוהט ואף הלגלוג של אחותה רגעית - כל אלה לא יכלו לרצונה העז של יסודית, למרצה ולהתמדתה, כדרכה תמיד; אדרבא, היא האמינה בצדקתה וידעה אל נכון מה צפוי לה בעוד חודשיים מספר, ולכן עשתה את מלאכתה במשנה מרץ: ליקטה קורת עצים, הורידה כל גזע עץ שיצלח למטרתה, ריכזה אבנים, חימר ועפר, חפרה יסודות, לשה טיט וערבבה אותו בתבן כנהוג באותם הימים; היא עבדה ללא לאות, הניחה אבן על אבן, חיזקה אותן בטיט ובחימר, ולאט לאט גבהו הקירות וניבעו בהם הפתח והמשקוף; על הקירות הניחה קורות, כיסתה אותן בענפים דקים וחזקים ובקני סוף צפופים, שחיזקה אותם היטב והצמידה אותם יפה-יפה, ולבסוף העלתה עפר ושפכה עליהם שכבות-שכבות, עד שנסתיימה מלאכת הגג; היא הכינה דלת לבית, יישרה את קרקע החדר, טייחה את הקירות בטיח ובחימר, ואת רצפת החדר כיסתה באבנים שטוחות, אותן גררה ממרחקים. סוף סוף תמה המלאכה והבית עמד על תילו. ליסודית בית כבול הבתים.

כל אותם הימים ישבה לה רגעית באפס מעשה, הביטה באחותה היגיעה, צחקה לה ולא נקפה אצבע.

והנה קרבים ימי הסתיו והרוח שורקת בלילות, מפזמת בסערה ומבשרת את בוא החורף. יסודית נכנסת לביתה החדש, ארבעה קירות אטומים, יציבים וחמים, ואילו רגעית מסתפקת בסוכתה. אמנם קר לה שם בלילות, אך היא אינה מתלוננת. רק משגבר הקור הלכה וחטבה עצים והביאה גזרי עצים ותקעה אותם באדמה כעין קירות; סיבכה בהם ענפים, ומעל לסכך הסוכה הניחה קרעי פחים וחיזקה אותם באבנים; התקינה דלת ארעית

ורעועה מלוח פח שנקרה על דרכה, וכך התקינה לעצמה ספק צריך ספק סוכה להיות לה למחסה לימות החורף. את הקירות אטמה בקרעי סחבות, ולא היה קץ לשמחתה. בא היורה. גשם רב ניתך ארצה יום יום. רגעית עסוקה בצריך שלה - מתקנת, סותמת פרצות, מוסיפה לוחות, ואילו יסודית יושבת לה לבטח, ללא חשש ודאגה, בביתה. בלילות היא סוגרת את הדלת, ובלב שקט ובוטח היא ישנה שנת ישרים.

אתה חורף. גשמים עזים, רוחות, ברקים, סופות, סערות וסחף. ולילה אחד כמה סופה שעקרה עצים ודרדרה אבנים וגם את הצריך של רגעית העיפה למרחקים, ולא נותר ממנו זכר! נותרה רגעית לבדה חשופה לגשמים העזים, לברד ולקור, והיא רטובה עד לשד עצמותיה. היא רצה כל עוד נשמתה בקרבה ובאה עד דלתה של אחותה יסודית.

ויסודית ישנה לה אותה שעה שנת מלאכים, מבלי שתדע את אשר אירע בחוץ. רגעית דפקה ודפקה על פתחה עד אשר העירה את יסודית משנתה. מי זה דופק שם? אני היא, פתחי לי, אחותי הטובה, אני היא - אחותך רגעית! ראי מה קרה לי! הצריך עף ברוח ואני נותרתי בחוץ, רטובה עד לשד עצמותי וקפואה מקור! אנא, פתחי לי אחותי הקטנה, יסודית הטובה סלחי לי על כל אשר עוללתי לך!

מיד קמה יסודית, פתחה את הדלת והכניסה את אחותה רגעית. היא הסירה מעליה את הבגדים הספוגים ונתנה לה בגדים יבשים משלה; לאחר מכן העלתה מדורה, ייבשה את בגדיה, חיממה אותה, השקתה אותה כוס תה והשיבה את נפשה. לבסוף אף השכיבה אותה במיטתה. מאותו יום ואילך דבקו שתי האחיות זו בזו באהבה ובמסירות רבה, האחת דואגת לרווחת השנייה, והן משתפות פעולה בכל בנאמנות.

כך למדה רגעית שחיי הרגע חולפים, בעוד החיים הבנויים על יסוד מוצק, וכל מעשה הנעשה במחשבה תחילה ובתבונה - סופם להתקיים. ורגעית אימצה לעצמה את דרכי אחותה יסודית, השתיים חיו חיי אושר, שלווה ושלו.

ראובן בר אמון, מתוקים זיכרונות הילדות, התחדשות, כרך ד, תשמ"א, עמ' 127

סייראן מאנג'י

פתח סמדר, ניצנים נתנו ריח
קרא הזמיר: הורד כבר פורח
הנצו לימונים, קלפתם כבר הצהיבה
בשל התפוח, אהובתי הכזיבה
בלתה נפשי, יקירתי לא באה
איה נשמתי, למה זה נחבאה?
שני בתינו יפתי, דלת אל מול דלת
פעם אחר פעם את חיי היא נוטלת
לשונה היא חורצת, בפיה מקללת
רק עינה קורצת, מזמינה, מתעללת
חברי כבר חוגג והיא בי מתריסה
לבי מתנוודד כמו תינוק בעריסה
אל הסהראן, יקירתי, הנה היא הולכת
נותרתי לבדי, כמו עץ בשלכת

תרגם שאול אלעזר

פתח דבר

ברכת ראשי העדה
וַיָּגֵל אֶת יִשְׂרָאֵל אֲשׁוּכָה
בְּקוֹרְדִּיסְטֹן / יעקב יעקב

מעגל רוקדים

על המחול הקורדי המתחדש / אילה גורן קדמן
שבע אחיות
שְׁמֻחָה קְרִדִּית / יעקב יעקב

סהרנה

אכן מציאות היא זאת / חביב שמעוני
הסהרנה חוזרת לעם / יעקב יעקב
מתוקים זיכרונות הילדות הרחוקים / חביב שמעוני
אֶפְרִין / עבדול קאדר מוסה, תרגום מתי שמואלוף
ביום השמיני הלכו כל היהודים לטראחאן / מיכאל דוד

מעגל חכמים

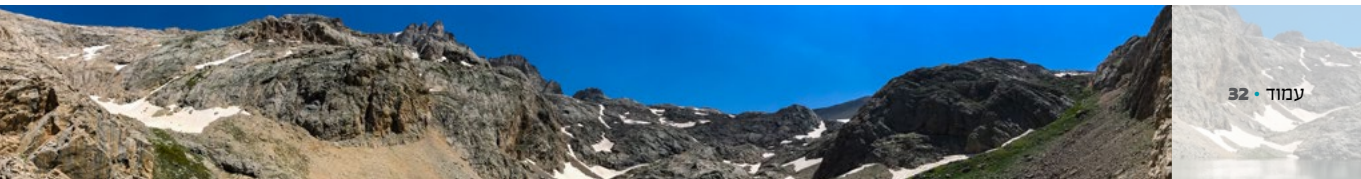
טוב מעט לצדיק
יהי רצון מלפני אלוהי השמים / חכם שמואל אדוני
תפסיר עשרת הדברות / פרופ' יוסף יואל ריבלין

סוף דבר

סותכלה וסוואנה - שתי אחיות / ראובן בר אמון
סייראן מאנג'י / תרגום שאול אלעזר

מעגל רוקים

כאשר תבואי אלי בסנדליך / יעקב יעקב
קצטת שמשון ודלילא
אגדת נימו (זאכו) / זכי לוי

לעילוי נשמת חכמי ישראל

דע שמנהגינו להדליק נר נשמה לכבוד הצדיקים

ולעילוי נשמתם, שנאמר נר ה' נשמת אדם.

ומה טוב להוסיף מאור התורה על אור הנר,

שנאמר נר מצווה ותורה אור.

ומה טוב להרבות מתורת הצדיק ביום פטירתו,

שאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בר יוחאי

כל תלמיד חכם, שאומרים דבר שמועה מפיו

בעולם הזה, שפתותיו דובבות בקבר.

ואף אם כל השמים יריעות, וכל בני אדם

לבלרים, וכל היערים קולמוסים,

איננו יכולים לכתוב מה שלימדו רבותינו. אך

טוב מעט לצדיק, ובזכות תורתו הקדושה,

ובזכות הלימוד שילמדו ישראל בשמו, ביום

פטירתו, הקב"ה ישים חלקנו עמהם,

ולעולם לא נבוש כי בקב"ה בטחנו, ועל חסדו

הגדול באמת נשענו,

ומה רב טובך אשר צפנת ליראך.

